Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (трети състав)

19 септември 2013 година*

„Съдебно сътрудничество по граждански дела — Регламент (ЕО) № 1346/2000 — Производство по несъстоятелност — Член 24, параграф 1 — Изпълнение на задължение „в полза на длъжника, спрямо когото е образувано производство по несъстоятелност“ — Плащане в полза на кредитор на длъжника“

По дело C-251/12

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Tribunal de commerce de Bruxelles (Белгия) с акт от 14 май 2012 г., постъпил в Съда на 22 май 2012 г., в рамките на производство по дело

Christian Van Buggenhout и Ilse Van de Mierop, в качеството на синдици на Grontimmo SA

срещу

Banque Internationale à Luxembourg SA,

СЪДЪТ (трети състав),

състоящ се от: г-н M. Ilešič (докладчик), председател на състав, г-н E. Jarašiūnas, г-н A. Ó Caoimh, г-жа C. Toader и г-н C. G. Fernlund, съдии,

генерален адвокат: г-жа J. Kokott,

секретар: г-н V. Tourrès, администратор,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 14 март 2013 г.,

като има предвид становищата, представени:

— за адв. Van Buggenhout и адв. Van de Mierop, в качеството на синдици на Grontimmo SA, от тях самите, както и от C. Dumont de Chassart, avocat,

— за Banque Internationale à Luxembourg SA, от V. Horsmans, avocat,

— за белгийското правителство, от г-жа M. Grégoire, г-жа M. Jacobs и г-жа L. Van den Broeck, както и от г-н J.-C. Halleux, в качеството на представители,

— за германското правителство, от г-жа J. Kemper и г-н T. Henze, в качеството на представители,

* Език на производството: френски.

— за френското правителство, от г-н G. de Bergues и г-жа B. Beaupère-Manokha, в качеството на представители,

— за португалското правителство, от г-н L. Inez Fernandes и г-жа S. Duarte Afonso, в качеството на представители,

— за Европейската комисия, от г-н M. Wilderspin, в качеството на представител,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 8 май 2013 г.,

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 24, параграф 1 от Регламент (ЕО) № 1346/2000 на Съвета от 29 май 2000 година относно производството по несъстоятелност (ОВ L 160, стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 1, стр. 143).

2 Запитването е отправено в рамките на спор между адв. Van Buggenhout и адв. Van de Mierop, в качеството на синдици на Grontimmo SA (наричано по-нататък „Grontimmo“), и Banque Internationale à Luxembourg SA (наричана по-нататък „BIL“) във връзка с предявен срещу последната иск за връщане в администрираната от синдиците маса на несъстоятелността на изплатената от нея сума в полза на кредитор на Grontimmo.

Правна уредба

Право на Съюза

3 Съображения 4, 23 и 30 от Регламент № 1346/2000 гласят:

„(4) С оглед правилното функциониране на вътрешния пазар е необходимо да се избегне практиката страните да бъдат подтиквани да прехвърлят авоари или съдебни производства от една в друга държава членка, за да придобият по-благоприятно правно положение (т.нар. „forum shopping“).

[…]

(23) Настоящият регламент следва да създаде, в рамките на материята, която се регулира от него, единни правила за случаите на конфликт на разпоредби, които да заменят, в рамките на обхвата им на приложение, националните норми на международното частно право. Доколкото не е предвидено друго, следва да се прилага законът на държавата членка, която е образувала производството (lex concursus) […]

[…]

(30) В някои случаи част от заинтересованите лица може да не знаят за образуваното производство и добросъвестно да действат по начин, който противоречи на новите обстоятелства. С оглед защитата на тези лица, които поради незнание относно образуваното производство в друга държава членка изпълняват в полза на длъжника

задължение, което трябва да бъде изпълнено в полза на ликвидатора по производството в друга държава членка, следва да се предвиди освобождаване от такова изпълнение или плащане“.

4 Съгласно член 1 параграф 1 от Регламент № 1346/2000:

„Настоящият регламент се прилага за общите производства по несъстоятелност, които налагат частичното или пълното лишаване на длъжника от права, както и до назначаването на ликвидатор“.

5 Съгласно член 4, параграф 1 от този регламент:

„Ако настоящият регламент не предвижда друго, приложимият закон към производството по несъстоятелност и последиците от него е законът на държавата членка, на чиято територия е образувано производството […]“.

6 Член 21, параграф 1 от същия регламент гласи:

„Ликвидаторът може да поиска публикуването на основното съдържание на решението за образуване на производството по несъстоятелност и при необходимост, на решението за своето назначение, във всяка друга държава членка […]“.

7 Член 24 от Регламент № 1346/2000 гласи:

„1. Когато лице изпълни задължение в полза на длъжника в дадена държава членка, спрямо когото в друга държава членка е образувано производство по несъстоятелност, вместо в полза на ликвидатора по това производство, това лице се освобождава от отговорност, ако не е знаело за образуването на производството.

2. Когато лице изпълни такова задължение преди публикуването по член 21, до доказване на противното се презюмира, че не е знаело за образуването на производството по несъстоятелност. Когато задължението е изпълнено след публикуването, до доказване на противното се презюмира, че лицето, което е изпълнило такова задължение, е знаело за образуването на производството“.

Белгийско право

8 По белгийското право несъстоятелността се урежда от Закона за несъстоятелността от 8 август 1997 г.

9 Съгласно член 14 от този закон всяко решение за обявяване в несъстоятелност незабавно подлежи на предварително изпълнение, считано от момента на произнасянето му, при което това решение има действие от 00,00 ч. в деня на произнасянето му, от която дата възникват всички свързани с него последици.

10 Член 16 от посочения закон уточнява, че „считано от деня на произнасянето на решението за обявяване в несъстоятелност обявеният в несъстоятелност се освобождава по право от управлението на цялото си имущество, включително това, което би могъл да получи, докато се намира в несъстоятелност“.

Спорът в главното производство и преюдициалният въпрос

11 Grontimmo е дружество за строително предприемачество със седалище в Антверпен (Белгия). На 11 май 2006 г. спрямо него е образувано производство по несъстоятелност пред Tribunal de commerce de Bruxelles.

12 На 22 и 24 май 2006 г. две дружества издават чекове в полза на Grontimmo за суми с общ размер 1 400 000 EUR, за да покрият част от задълженията си към Grontimmo.

13 На 29 май 2006 г. годишното общо събрание на Grontimmo приема оставката на управителите и назначава с действие от същия ден нови управители, чието местоживеене е в Южна Африка. Същия ден Grontimmo придобива опция за закупуване за сумата от 1 400 000 EUR, издадена от Kostner Development Inc. (наричано по-нататък „Kostner“), което е дружество, създадено на 29 март 2006 г., със седалище в Панама.

14 На 31 май и 22 юни 2006 г. Grontimmo открива две банкови сметки в Dexia Banque Internationale à Luxembourg, наречена впоследствие BIL. Двата чека на обща стойност от 1 400 000 EUR първоначално са преведени по първата сметка, а после сумата е прехвърлена във втората сметка.

15 На 2 юни 2006 г. новите управители на Grontimmo нареждат писмено на Dexia Banque Internationale à Luxembourg да издаде банков чек в полза на Kostner за сумата от 1 400 000 EUR.

16 С решение от 4 юли 2006 г. Tribunal de Commerce de Bruxelles открива производство по несъстоятелност срещу Grontimmo и едновременно налага запор на цялото имущество на дружеството, който влиза в сила от първия час на същия ден. Решението е публикувано в *Moniteur belge* на 14 юли 2006 г., но не е публикувано в *Journal officiel du Grand-Duché de Luxembourg*.

17 В изпълнение на нареждането от 2 юни 2006 г. и за заплащане на приетата от Kostner опция за закупуване, на 5 юли 2006 г. Dexia Banque Internationale à Luxembourg издава и осребрява в полза на това дружество чек на стойност 1 400 000 EUR.

18 На 21 септември 2006 г. синдиците на Grontimmo предявяват пред Dexia Banque Internationale à Luxembourg искане за незабавно връщане на посочената сума с твърдението, че плащането не е противопоставимо на кредиторите, тъй като е било осъществено в нарушение на наложения запор на имуществото на несъстоятелното дружество, доколкото е направено след откриването на производството по несъстоятелност. Dexia Banque Internationale à Luxembourg отказва да възстанови сумата, поради това че не е знаела за производството по несъстоятелност, позовавайки се на член 24 от Регламент № 1346/2000.

19 След като всички опити за доброволно възстановяване на сумата се оказват неуспешни, на 2 август 2010 г. синдиците на Grontimmo подават иска за образуване на производството пред запитващата юрисдикция.

20 Запитващата юрисдикция иска по-специално да установи дали BIL може да се позове на член 24 от Регламент № 1346/2000, след като в случая синдиците на Grontimmo не са публикували в Люксембург съдържанието по същество на решението за откриване на производството по несъстоятелност срещу това дружество и не може правомерно да се изисква от банкова институция на държава членка да проверява всеки ден дали спрямо нейните клиенти от други държави членки не са образувани производства по несъстоятелност.

21 При тези обстоятелства Tribunal de commerce de Bruxelles решава да спре производството и да постави на Съда следния преюдициален въпрос:

„Какво следва да бъде тълкуването на израза „задължение в полза на длъжника“ в член 24 от [Регламент № 1346/2000]? Следва ли да се разбира, че този израз включва плащане, направено в полза на кредитор на несъстоятелния длъжник по искане на последния, когато страната, изпълнила задължението за плащане в полза и за сметка на несъстоятелния длъжник, е направила това, без да знае за съществуването на производство по несъстоятелност, образувано срещу длъжника в друга държава членка?“.

По преюдициалния въпрос

22 Със своя въпрос запитващата юрисдикция иска да установи по същество дали член 24, параграф 1 от Регламент № 1346/2000 трябва да се тълкува в смисъл, че е възможно да попада в приложното поле на тази разпоредба плащане в полза на кредитор, осъществено по нареждане на негов длъжник, спрямо когото е образувано производство по несъстоятелност.

23 Най-напред следва да се посочи, че макар Регламент № 1346/2000 да съдържа, между другото, стълкновителни норми, определящи международната компетентност и приложимото право (вж. в този смисъл Решение от 5 юли 2012 г. по дело ERSTE Bank Hungary, C-527/10, точка 38 и цитираната съдебна практика), то член 24 от Регламента не е част от тези стълкновителни норми, а е разпоредба на материалното право, която се прилага във всяка държава членка независимо от lex concursus. С поставения въпрос се цели да се установи единствено дали плащане, каквото е осъщественото от Dexia Banque Internationale à Luxembourg в полза на Kostner по нареждане на Grontimmo, попада в обхвата на параграф 1 от тази разпоредба, съгласно който, когато лице изпълни задължение в полза на длъжника в дадена държава членка, спрямо когото в друга държава членка е образувано производство по несъстоятелност, вместо в полза на ликвидатора по това производство, това лице се освобождава от отговорност, ако не е знаело за образуването на производството.

24 Както посочват всички подали становища заинтересовани страни, за да се отговори на този въпрос, следва да се установи дали понятието за изпълнение на задължение „в полза на“ длъжника, спрямо когото е образувано производство по несъстоятелност, обхваща само плащания или други престации в полза на несъстоятелния длъжник, или също така плащания или други престации в полза на негов кредитор.

25 Адв. Van Buggenhout и адв. Van de Mierop, френското правителство, както и Европейската комисия считат, че това понятие не включва плащане в полза на кредитор на несъстоятелния длъжник. От друга страна, BIL, както и белгийското, германското и португалското правителство твърдят, че подобен случай попада в това понятие.

26 Съгласно постоянната съдебна практика при тълкуването на разпоредба от правото на Съюза следва да се вземат предвид както нейното съдържание и цел, така и контекстът на тази разпоредба и целите на правната уредба, от която тя е част (вж. по-специално Решение от 4 май 2010 г. по дело TNT Express Nederland, C-533/08, Сборник, стр. I-4107, точка 44 и цитираната съдебна практика).

27 Освен това необходимостта от еднакво тълкуване на регламентите на Съюза изключва изолираното разглеждане на даден текст в случай на съмнение, но изисква, напротив, той да се тълкува и прилага в светлината на съществуващите текстове на останалите официални езици (вж. в този смисъл Решение от 10 септември 2009 г. по дело Eschig, C-199/08, Сборник, стр. I-8295, точка 54 и цитираната съдебна практика).

28 От една страна, що се отнася до текста на член 24, параграф 1 от Регламент № 1346/2000, следва да се посочи, че според обичайния смисъл на израза „в полза на“ изпълнението на задължение в полза на определено лице, спрямо което е образувано производство по несъстоятелност, не включва a priori случая, при който дадено задължение се изпълнява по нареждане на това лице в полза на някой от неговите кредитори. Всъщност в обичайното си значение този израз означава единствено че дадено задължение е изпълнено в полза на посоченото лице, което се потвърждава по-специално от текстовете на английски („for the benefit of“), испански („a favor de“), италиански („a favore del“), нидерландски („ten voordelen van“) и португалски език („a favor de“).

29 Наред с това съображение 30 от Регламент № 1346/2000 посочва — в частност в текстовете му на английски („In order to protect such persons who make a payment to the debtor“), немски („Zum Schutz solcher Personen, die […] eine Zahlung an den Schuldner leisten“) и шведски („För att skydda sådana personer som infriar en skuld hos gäldenären“), — че конкретно разглежданата от член 24, параграф 1 от този регламент хипотеза е тази на „плащане“ в полза на несъстоятелния длъжник.

30 Освен това същият член 24, параграф 1 предвижда, че изпълненото задължение в полза на несъстоятелния длъжник е трябвало да бъде изпълнено в полза на ликвидатора. От това уточнение следва недвусмислено, че този член се отнася до вземанията на несъстоятелния длъжник, които са станали вземания на масата на несъстоятелността след образуването на производството по несъстоятелност.

31 Тези обстоятелства позволяват да се заключи, че съгласно текста на разпоредбата, чието тълкуване е поискано, лицата, които са защитени от тази разпоредба, са длъжниците на несъстоятелния длъжник, които пряко или чрез посредник изпълняват добросъвестно задължение в полза на последния.

32 В това отношение е без значение обстоятелството, че в главното производство става дума за банка, която по нареждане и за сметка на несъстоятелния длъжник е осъществила разглежданото плащане. Всъщност, макар банката да е изпълнила договорно задължение спрямо този несъстоятелен длъжник, тя не е изпълнила това задължение „в полза на“ последния по смисъла на член 24 от Регламент № 1346/2000, тъй като длъжникът не е бил бенефициер на плащането.

33 От друга страна, във връзка с целта на член 24, параграф 1 и на правната уредба, от която той е част, от съображение 30 от Регламент № 1346/2000 следва, че този член допуска да излязат извън контрола на синдика случаи, които се оказват в противоречие с новите обстоятелства, възникнали с откриването на производството по несъстоятелност.

34 В частност член 24, параграф 1 допуска решението за откриване на производството по несъстоятелност да не бъде незабавно признато, доколкото позволява масата на несъстоятелността да бъде намалена с вземания на несъстоятелния длъжник, които неговите длъжници са уредили спрямо него добросъвестно.

35 Важно е обаче тази разпоредба да не се тълкува в смисъл, че допуска масата на несъстоятелността да бъде намалена също и със суми, които несъстоятелният длъжник дължи на своите кредитори. В действителност, ако се следва подобно тълкуване, несъстоятелният длъжник, изпълнявайки чрез трети лица, които не са осведомени за образуването на производство по несъстоятелност, свои задължения към даден кредитор, ще може да прехвърля средства от масата на несъстоятелността към този кредитор и по този начин да засегне постигането на някоя от основните цели на Регламент № 1346/2000, посочени в съображение 4 от него, и които се състоят в това да се избегне възможността страните да бъдат подтикнати да прехвърлят средства от една държава в друга, за да подобрят правното си положение.

36 От всички тези съображения, свързани с текста и целта на член 24, параграф 1 от Регламент № 1346/2000, с контекста на тази разпоредба и с целите, преследвани от правната уредба, от която тя е част, следва, че положение като това в главното производство, при което несъстоятелният длъжник е изпълнил чрез посредник задължение спрямо някой от своите кредитори, не попада в приложното поле на тази разпоредба.

37 Въпреки това обстоятелството, че член 24, параграф 1 от Регламент № 1346/2000 не е приложим към положение като това в главното производство, не води само по себе си до задължение за съответната банка да възстанови спорната сума в масата на несъстоятелността. Въпросът за евентуалната отговорност на тази банка се урежда от приложимото национално право.

38 С оглед на гореизложеното на поставения въпрос следва да се отговори, че член 24, параграф 1 от Регламент № 1346/2000 трябва да се тълкува в смисъл, че плащане в полза на кредитор, осъществено по нареждане на негов длъжник, спрямо когото е образувано производство по несъстоятелност, не попада в приложното поле на тази разпоредба.

По съдебните разноски

39 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (трети състав) реши:

Член 24, параграф 1 от Регламент (ЕО) № 1346/2000 на Съвета от 29 май 2000 година относно производството по несъстоятелност трябва да се тълкува в смисъл, че плащане в полза на кредитор, осъществено по нареждане на негов длъжник, спрямо когото е образувано производство по несъстоятелност, не попада в приложното поле на тази разпоредба.

Подписи